

GAIA

tidsskrift for international solidaritet, nr 61 vinter 2008

Den nationale befrielseskamp's problemer

04 Ramallah Ramallah

Blogs fra Palæstina

08 Den nationale befrielseskamps problemer

Globaliseringen gør det vanskeligt inden for nationalstatens ramme

15 Besættelse på stadion

'Gid jeres landsbyer må brænde op' er et af kampråbene i Israel

18 Krigshandlen med Congo

Afrika beskrives ofte som udenfor, men er i virkeligheden integreret i verdensøkonomien

25 Hvis du kunne lide krisen, så vil du elske recessionen

De egentlige forbrydelser bag krisen kortlægges

28 Verdenshandlen i forandring

De vestlige landes forsøg på at påtvinge resten en bestemt politisk og økonomisk model

GAIA formidler og diskuterer sociale og politiske oprør og kampe, der ellers ikke normalt ryger ind med morgenkaffen eller ligger øverst blandt søgemaskinernes hits. GAIA ønsker at skabe debat, øve kritik, opmuntre og anspore til nye tanker og radikal begrebsudvikling.

Tidsskriftet består af alt fra teoretisk anlagte analyser, over baggrundsinterview med relevante personer eller grupper til beskrivende reportager fra lokale brændpunkter.

Redaktion: Anna Storr-Hansen, Jonas Waaben, Lasse Wamsler, Anne Rehder, Søren Henriksen, Lars Gaardsøe, Tobias Frost og Asta Nielsen.

Tidsskriftet GAIA udkommer fire gange årligt og udgives af Internationalt Forum. IF er en solidaritetsorganisation som aktivt støtter sociale oprør og frihedskampe mod undertrykkelse og besættelse rundt omkring i verden.

Medlemskab af Internationalt Forum koster 100 kr. om året. Som medlem modtager du GAIA. Et særskilt abonnement koster 150 kr. per år for private og 200 kr. for institutioner eller organisationer.

Artiklernes indhold udtrykker ikke nødvendigvis redaktionens holdning.

Internationalt Forum
Griffenfeldsgade 41
2200 København N
Tlf: 35 37 18 89 (kl. 13-17)

Giro: 412-0361

e-mail: info@internationaltforum.dk

www.internationaltforum.dk

Oplag: 1200

Tryk: Eks-Skolens Trykkeri ApS.

ISSN: 0908-2492

MODSTAND UDENFOR SAMMENHÆNGEN

Når konteksten ikke tages i betragtning forsvinder modstandsretten, og alt bliver til terror. Det viser landsretsdommen mod tøjfirmaet Fighters and Lovers.

I september faldt der dom i landsretten i sagen mod Fighters and Lovers. Modsæt byretten dømte landsretten seks ud af syv for støtte til terror. Således blev t-shirts til støtte for en radiostation i Colombia og et trykkeri i Palæstina til terrorisme. Radiostationen og trykkeriet havde nemlig forbindelse til oprørsgrupperne FARC og PFLP. Disse grupper kæmper begge mod udemokratiske og undertrykkende regimer, men det valgte landsretten altså at se bort fra.

Landsretten underkendte dermed retten til modstand mod besættelsesmagter og illegitime styre. Det er det, som vi normalt kalder modstandsretten.

Hvis vi ser på forarbejdet til terrorlovgivningen, så viser det sig, at der faktisk var bekymring for, at modstandsretten skulle forsvinde i de gråzoner som den nye lovgivning skabte. Når landsretten har valgt at se bort fra dette, betyder det at der er al mulig grund til at være bekymret, da modstandsretten dermed er så godt som væk. Modstandsretten er anerkendt i internationale institutioner, i en EU-rådserklæring og i forarbejderne til den danske terrorlovgivning. I Folkeetingets forarbejde hedder det:

"Terrorisme er følgelig ikke politisk vold mod en hvilken som helst retsorden. Den angrebne retsorden skal indeholde bestemte retlige kriterier, for at volden kan karakteriseres som terror. Den skal bygge på princippet om demokrati og retsstatsprincippet. I Rådserklæringen udtrykkes det direkte at adfærd med det formål at bevare eller genskabe demokratiske værdier, ikke kan betragtes som "terroristhandling", idet der henvises til situationen i visse medlemslande under anden verdenskrig. Denne type handlinger er legitime handlinger og hører under modstandsretten."

Og det præciseres af et flertal af Folkeetingets partier at:

"S, V, KF, SF, RV og EL ønsker at fremhæve, at begrebet terrorisme er defineret i forhold til den legitime stat, der bygger på de universelle værdier: menneskets værdighed, frihed, lighed og solidaritet, respekt for menneskerettighederne og de grundlæggende frihedsrettigheder. Den legitime stat bygger på princippet om demokrati og

retsstatsprincippet."

Folketinget gør det altså klart, at det er legitimt at kæmpe væbnet mod illegitime stater, som ikke bygger på demokrati og retsstatsprincippet.

At Colombia ikke bygger på retsstatsprincippet, blev da også under retssagens forløb erkendt af landsretten, idet den afviste anklagerens brug af domme fra Colombia som bevismateriale, med den begrundelse at oplysningerne kunne være fremkommet under tortur. Det er paradoksalt, at landsretten underkender anklagerens bevismateriale med henvisning til den colombianske stats udbredte brug af tortur, og samtidig – med sin domfældelse – lader som om, at den selv samme stat er demokratisk og retfærdig. Det samme kan siges at gøre sig gældende i forhold til Israels brutale besættelse af Palæstina.

At landsretsdommen så tydeligt strider mod intentionerne bag loven, burde medvirke til at sagen bliver optaget ved højesteret. Argumentationen i dette er, at terrorlovgivningen ikke er tolket som den var tiltænkt. Forsvaret har sagt, at hvis man ikke får lov at tage den i højesteret, så vender man sig måske mod menneskerettighedsdomstolen i Strasbourg.

Dommen kunne på det nærmeste være skrevet af anklageren før retssagens start, da så godt som intet af det materiale, der er fremlagt af forsvaret, såvel som forsvarets procedure, ser ud til at være taget i betragtning. Men hvad værre er, så kan dommen betragtes som et skulderklap til regeringerne i Colombia og Israel – ja, vel til alle undertrykkende regimer.

Når domstolen nægter at forholde sig til den kontekst, hvori en politisk kamp udspiller sig, så kan alt gøres til terrorisme. Efter domsafsigelsen udtalte en af de dømte, Michael Schøldardt: *"Domstolen kunne have valgt at trække en streg i sandet, men valgte i stedet at stille sig på undertrykkernes side. Nu må vi finde ud af, hvordan vi kæmper videre og står fast i kampen for fred og retfærdighed. Vi må ikke lade os skræmme af en statsmagt, der kriminaliserer solidaritetsarbejde."*

RAMALLAH

I sommeren 2008 besøgte jeg Palæstina. Jeg var inviteret af undervisningsprojektet Art School Palestine med henblik på at samarbejde og mødes med lokale kunstnere og andre folk i de besatte områder. Besøgets tema var temmelig åbent og min palæstinensiske vært havde forklaret mig, at opholdet godt kunne betragtes som en form for kunstnerisk forskning. Det passede jo fint for mig, som har arbejdet med aktivistiske undersøgelser og kunstnerisk forskning ved Det Fri Universitet i København i næsten 8 år.

Jeg har fulgt situationen i Palæstina i mange år og den palæstinensiske sag har til stadighed udfordret min politiske retfærdighedssans. Siden d. 11. september 2001

er livet for palæstinenserne blevet endnu sværere, da de israelske overgreb er blevet præsenteret og retfærdiggjort i den vestlige offentlighed, som en del af krigen mod terror, og ligestillet med krigen i Irak og Afghanistan. På den måde har den israelske hær haft nærmest frie hænder i udbygningen af det omfattende kontrolsystem, som i den grad præger hverdagen i de palæstinensiske områder.

Dominans af rummet

To aspekter af besættelsen har specielt haft min interesse. For det første de sindrige og brutale rummelige metoder for dominans, som den israelske hær til stadighed udvikler i samarbejde med både arkitekter og planlæggere. Her tænker jeg især på hvordan Muren i samspil med bosættelser, bosætterveje, checkpoints

og militære områder skaber et landskab og en geografi, hvor palæstinenserne er tvunget til at leve i en række meget tæt befolkede enklaver under konstant israelsk overvågning og kontrol. Det er rystende at tænke på, at mine kolleger inden for arkitektur og planlægning på den måde er med til at begå hvad der kan betragtes som forbrydelser mod menneskeheden. Kunstnere har jo overvejende ry for at forsvare menneskeheden, men har i den israelske ekspansion været en vigtig part i overgrebene. Min nysgerrighed drejede sig tilsvarende om hvorledes palæstinenserne i hverdagen udvikler modstandsformer og modstrategier overfor israelernes massive dominans af rummet.

Billeder og modbilleder

For det andet har jeg været meget interesseret i den måde som konflikten og specielt palæstinenserne bliver repræsenteret på i den vestlige

RAMALLAH

Af Jakob Jakobsen

verden. Her tænker jeg især på de billeder, som skabes i offentligheden, både af medierne og af billedkunstnere og filmfolk. Man kan godt tale om, at konflikten forsætter som en kamp om billeder, der på mange måder er med til at fastholde visse billeder som repræsentative for konflikten to parter. Billedet af palæstinenserne som primitive og fanatiske muslimer bliver løbende indprentet på nethinden for folk i den vestlige verden. Samtidig er israelerne aldrig sene med at sprede billeder af ofrene i Tel Aviv eller Vest Jerusalem når palæstinensiske bombemænd har udløst deres dødbringende sprængstoffer. De sørger på den måde for at portrættere sig som ofrene i en konflikt hvor der dræbes omkring 10 gange så mange palæstinensere som israelere.

Som et modtræk mod de stereotype og forvrængede billeder har mange kunstnere og filmfolk gjort en stor indsats for at fortælle andre historier om palæstinenserne forhold, hvilket som regel har givet indblik i den umenneskelige situation i de be-

satte områder. Som regel er den slags repræsentationer skabt ud fra devisen: "De kan ikke repræsentere sig selv, så de må repræsenteres", hvilket ikke er uproblematisk, da denne form, som bla. Edvard Said har peget på, er endnu en kolonisering. Ofte mangler der en selvstændig palæstinensisk stemme i forbindelse med mange af disse fortællinger. Derfor var det et kompliceret spørgsmål for mig hvordan jeg overhovedet kunne tage til Palæstina som billedkunstner og solidarisere mig med palæstinenserne, uden at reducere dem til stumme ofre. Så jeg ankom til Ramallah i midten af juni 2008 for i første omgang at blive klogere og lytte til folk.

Vidnesbyrd fra besættelsen

Som et minimum havde jeg besluttet at føre en blog på nettet under mit ophold, hvor jeg løbende ville fortælle om mine overvejelser og oplevelser i de besatte områder. På den måde ville jeg kunne påtage mig rollen som vidnet, der formulerer sit vidnesbyrd til dem derhjemme for at give et kritisk og mere detaljeret billede af forholdene. Dog hele tiden med opmærksomhed over for

min egen potentielt koloniserende rolle, da mit blik selvfølgelig ikke er upåvirket af de herskende billeder i den vestlige offentlighed.

Selv om jeg egentlig troede at jeg var godt orienteret om livet på Vestbredden inden jeg rejste, var det faktisk forbløffende hvor anderledes forholdene opleves når man står på gaden i Ramallah. Alene den oplevelse gjorde det klart hvor langt der er fra mediebilledet af Palæstina til det konkrete liv i de besatte områder. Samtidig var det en gave under mit ophold at opleve hvor rig kulturen var blandt den gruppe palæstinensere som jeg brugte det meste af mine 6 uger sammen med. Meget hyppigt bruges billeder af Muren og checkpoints når man vil skildre livet i Palæstina. Men det er helt forfjelt, fortalte mine venner mig, da både Muren og checkpoints er israelernes værk, og fortæller langt mere om israelerne end om palæstinenserne. På den måde var det en konstant kamp for palæstinenserne også at skabe og sprede billeder fra deres egne liv.

Nedenfor følger nogle uddrag fra min blog med betragtninger og observationer. Jeg kaldte bloggen The Ramallah Lecture, og den kan læses i sin helhed på theramallahlecture.blogspot.com

TILLÆRT HJÆLPELØSHED

dersøgte de forskellige muligheder og kunne efterhånden snuse sig vej til måltidet. Derefter begyndte man at ændre ruten samtidigt med at man gjorde den mere vanskelig, så musen hver gang skulle bruge flere ressourcer på at finde vej. Dette uforudsigelige miljø umattede musen og gjorde, at musen efterhånden opgav at finde vej til fødestationen, også selvom at forskerne åbnede alle lemme og vejen var ganske åben for musen. I sidste ende døde musen af sult, selvom den uden videre ville kunne finde vej til fødestationen hvis den forsøgte. Denne måde havde forskerne i Haifa fundet frem til rumlige strategier som kunne indlære hjælpeløshed.

Forbindelsen til de metoder som IDF (Israel Defence Force) anvender på Vestbredden behøver næsten ingen kommentarer.

En palæstinensisk arkitekt fortalte mig om begrebet Learned Helplessness, som han også ved en tidligere lejlighed havde intruderet mig til, men som stadig er fascinerende og grusomt. Learned Helplessness er et adfærdspsykologisk begreb, som det israelske militær har foranlediget forskning i på Universitet i Haifa. Der har forskerne lavet forsøg med mus for at undersøge hvordan man ved

hjælp af et konstant varierende miljø kan indlære hjælpeløshed. Forskerne konstruerede en labyrint med to hovedstationer; en for musens rede og en for føde. Derimellem havde man en række forskellige gange og lemme, som kunne lukkes og åbnes. Musen fik så mad på visse tidspunkter og fandt i begyndelsen uden større problemer frem til maden gennem labyrinten. Det lille dyr un-

ARKITEKTONISK KOLONISERING

Nu har jeg mest færdes fra min lejlighed i Al Tireh og ind mod Ramallah-centrum, og tænkte at jeg i dag gerne ville prøve at se hvad der findes på den anden side af bakken ud af byen. Ramallah-centrum virker så fjernt fra konflikten og stridighederne over territorium og land. Derfor begav jeg mig på en vandretur ud af byen for at få et indtryk af hvordan landet ligger der. Al Tireh er præget af nye store og pompøse villaer og lejlighedsbyggerier, og er helt klart det velhavende område af byen. Ligesom det hus jeg bor i er de fleste huse her i området splinternye og der bliver ikke sparet på noget i bygge-processen. Jeg gik og fotograferede nogle af de nye huse, der som regel er ejet af folk, som enten er kommet tilbage fra USA eller Europa efter Oslo-aftalen, eller af folk, som stadig bor i den rige del af verden. Det meste af byen er præget af nybygge-

ri i høj klasse, men også af mange tomme boliger, som sikkert står og venter enten på en lejer, eller deres ejermænd, som stadig lever i eksil. De nye huse er eksklusive, men sjældent særlig elegante, snarere tværtimod.

Jeg kom helt ud til de sidste huse på bakkedammen, nogle af dem var stadig ved at blive bygget og man kunne høre at der blev hamret og savet. Vejene var også nyanlagte og gik i 4 spor med blomster i midterrabatten. Her var der en fantastisk udsigt ud over dalen ind mod Israel. Man kunne se det bakkede landskab forsvinde i det fjerne og jeg prøvede at se om man kunne skimte Middelhavet, men jeg tror at det ligger lige den bakketop længere væk. Hvis man kiggede over på den anden side af dalen så lå der på den højeste top et stort israelsk militæranlæg og lidt længere henne lå der en eller flere bosættelser. De kan tit genkendes

på at de ligger på de højeste punkter og som regel har et vandtårn, som rager op. Meget af Israelmernes kontrol af Vestbredden drejer sig om visuel kontrol og bosættelserne ligger ofte og troner på bakketoppene med udsigt ned over de arabiske landsbyer, som ligger længere nede af bjergsiden. Bosættelserne er på den måde en vigtig del af besættelsen og de fungerer også som fremskudte forposter inde i fjendeland. Fra mit udsigtspunkt gik den nye vej ned i dalen, men jeg kunne ikke rigtigt se hvor den førte hen, hvilket fik mig til at vende rundt, da man ikke skal lege med skæbnen her på Vestbredden. Der var heller ikke længere palæstinensiske flag i lygtepælene, som der ellers er i hele byen.

GAZA BLØDER

Livet i Ramallah kan umiddelbart virke meget frit og folk her kan virkelig godt lide at gå ud og drikke en øl eller et få et glas vin. Der findes i hvert fald en håndfuld barer, som serverer alkohol i centrum af byen. Ellers er folk gæstfrie og inviterer ofte hjem til endnu en øl derhjemme. Hver aften i min første uge her, har jeg været ude og er nærmest uden undtagelse kommet sent hjem efter at have drukket en del palæstinensisk øl eller vin. Og det har været rigtigt hyggeligt og der er blevet grinet en hel del. Der er måske en tendens til at vende ryggen lidt til problemerne og alle begrænsningerne, som de forskellige besættelser byder på, men der ligger også en hvis trodsighed i at insistere på at livet må fortsætte på trods af problemerne. Og så er Ramallah den mest velhavende by på Vestbredden og sæde for den palæstinensiske regering og præsident, samt knudepunkt for alle de internationale organisationer, som arbejder her. Nu har

jeg stadig ikke været oppe nordpå i Nablus og Jenin, men atmosfæren dér skulle være meget mere trykket og følelsen af håbløshed skulle være mere fremtrædende. Og Gaza bløder, som en af mine venner sagde. Jeg forsøgte faktisk sammen med en bekendt, at få tilladelse til at komme til Gaza og besøge nogle af de lokale kunstnerne, som er fuldstændigt isoleret, men det var umuligt at få en tilladelse fra israelerne. Folk siger, at hvis jeg kan få tilladelse så skal jeg rejse, for folk i Gaza har brug for at blive hørt.

De fleste indbyggere i Ramallah kan slet ikke tage til Jerusalem og mange andre kan ikke tage til Nablus for eksempel. Det er i det hele taget ofte for besværligt at bevæge sig gennem checkpoints og over de hulede veje, så folk er tilbøjelige

til at blive hvor de er og nyde det relativt gode liv i Ramallah. Emily, der er billedkunstner og underviser på Akademiet i Ramallah mente, at det er et spørgsmål om tid før der ville ske noget; måske ville en bombe gå af i en af kafebarerne her i byen. Hamas eller sådan noget. Hun havde læst en udtalelse fra en gazaner, som havde sagt at livet i Ramallah nærmede sig ved de øvrige palæstinensiske byers lidelser. Derfor mente hun at det var en forpligtigelse for palæstinskerne at fortsætte med at rejse mellem byerne, hvis de kan få lov til det.

KUNST OPRETHOLDER MYTER OM ISRAEL

En tysk kunsthistoriker, som jeg mødte ved et tilfælde til et midt-dagsselskab, fortalte at grunden til at hun rejste gennem Ramallah var, at hun havde været til en konference i Tel Aviv under titlen 'Art and Nationalism'. Her havde hun holdt et oplæg om kunstinstitutionernes ændrede betydning i globaliseringens tidsalder. Hendes tese var at kunstinstitutioner er ved at løsrive sig fra de forskellige nationalistiske projekter, som ellers havde været deres udgangspunkt siden 1800-tallet. Men det var lidt som at smide en bombe i selskabet, at hun fortalte at hun havde præsenteret denne tese inde i Israel. Måske er den dækkende i Europa, men i Israel bruges kunstinstitutionerne og

den kulturelle historieskrivning, som et meget politisk redskab i konstruktionen og retfærdiggørelsen af den jødiske stat. Specielt her i 60-året for den israelske stat (kaldt Nakba = katastrofen i Palæstina) har der været en række udstillinger i Israel, som nærmest udraderede alle spor af arabisk kultur i deres historie inden for de sidste 60 år. På den måde bidrager institutionerne netop til myterne som opretholder den jødiske stat. Det var min holdning at det var meget problematisk at bidrage til den slags konferencer i Israel, også selvom den har haft et kritisk sigte. Kritikken virker i denne sammenhæng blot legitimerende.

Vi diskuterede den kampagne for en akademisk boykot af Israel, som er ved

at vinde ørenlyd, bl.a. i UK hvor adskillige akademikere efter sigende har besluttet sig for at boykotte og stoppe al akademisk og kulturelt samarbejde med institutioner i Israel. Seneste var den franske filminstruktør Jean-Luc Godard inviteret til at tale ved åbningen af Filmfestivalen i Tel Aviv i maj og havde i første omgang accepteret invitationen, men efterfølgende besluttet at takke nej efter politisk pres fra palæstinensisk side.

Efter hvad jeg har set, hørt og læst hernede under mit korte ophold synes jeg faktisk ikke der er anden vej end en total boykot, og så må det israelske folk selv gøre op med deres ledere om fortsættelsen af dette sindssyge projekt de har gang i.

HVORDAN PRAKTISERES SOLIDARITET?

Et af mine spørgsmål før jeg rejste herned var netop hvad solidaritet med palæstinskerne kan betyde og hvordan den kan praktiseres, så der faktisk bliver tale om en reel støtte. Mange af de mangfoldige initiativer som flourer hernede, hvor folk fra hele verden kommer for at skabe hvad de kal-

der 'fred og dialog', virker ofte mere som selvterapi for de besøgende, end som en reel støtte palæstinskerne kan bruge til noget. Det er helt klart at palæstinskerne ikke har gavn af at folk kommer og opfordrer til dialog med israelerne, samtidigt med at besættelsesmagten på daglig basis nærmest uhindret stjæler de

palæstinensiske bønders marker og i det hele taget gør dagligdagen ubærlig. For palæstinskerne handler det, for mig at se, mere om fundamentale rettigheder, og de kan ikke bruge opfordringer til dialog til noget som helst; hvordan skulle de tale, når de ingen stemmer har?

DEN NATIONALE BEFRIELESKAMPS PROBLEMER

Af Torkil Lauesen

Artiklen bringes som første del af to. Denne første del opridser problemet og dets årsager. Anden del bringes i næste nummer af Gaia og behandler de mulige strategier og veje videre for den globale kamp.

Jeg var fra 1970 del af den politiske gruppering, der senere blev til den såkaldte Blekingegadegruppe. En grundlæggende drivkraft for vores politiske engagement var uligheden mellem rige og fattige lande. Vi mente, der var en sammenhæng mellem rigdommen i vores del af verden og fattigdommen i den tredje verden. Vi ville være med til at forandre den situation.

Kort fortalt gik vores strategi ud på direkte og materielt at støtte befrielseskamp-ene i den tredje verden. Det var her der var et revolutionært potentiale, her var imperialismens svage led.

Det så lovende ud

I 1960'erne og 70'erne gik en bølge af revolutionær befrielseskamp gennem den tredje verden.

På det afrikanske kontinent løsrev Algeriet sig fra Frankrig i 1962. Der var revolutionær uro i Marokko. Kejser Haile Selassie i Etiopien blev styrtet ved et kup i 1974. Der var en befrielseskamp i Eritrea op gennem 1970'erne. Der var revolutionære bevægelser i de daværende portugisiske kolonier Angola, Mozambique, Guinea-Bissau og på Cape Verde Øerne. Der var en national befrielseskamp mod Ian Smiths settlerregime i Rhodesia. Der var kampen mod apartheid i Sydafrika og befrielseskampen i Namibia.

I Asien havde Vietnam vist vejen. Det kunne lade sig gøre at besejre selv verdens supermagt USA. Der var stærke revolutionære bevægelser i det nordøstlige Indien og befrielseskampe i Cambodja, Laos, Thailand, på Filippinerne osv.

Tiden for de nationale befrielseskampe med et socialistisk perspektiv rinder ud. Globaliseringen gør det vanskeligt at gøre op med udbytning og undertrykkelse inden for nationalstatens ramme. Begrebet om revolution og demokrati må tænkes på ny i en lokal, regional og global sammenhæng. Hvordan ryster vi posen og formulerer nye visioner?

I Mellemøsten voksede den palæstinensiske befrielsesbevægelse sig stærk. Et venstreorienteret styre kom til magten i Sydyemen, der var befrielseskamp i Oman, og i Iran var der oprør mod shahens regime.

I Sydamerika bølgede også en række oprør frem. Fidel Castro kom til magten i Cuba i 1959, og i de mange lande i Mellem- og Sydamerika opstod der bevægelser med et socialistisk sigte, fra Chile i syd til Guatemala i Nord.

Hvis man i slutningen af 1970'erne satte røde knappenåle i de lande, hvor der var befrielsesbevægelser der kæmpede eller var kommet til magten, så det umiddelbart lovende ud.

Det ser ikke godt ud

I dag er situationen helt anderledes. Den politiske situation på det afrikanske kontinent er ikke opmuntrende. I det nordlige Afrika hersker islamiske regimer eller forskellige bureaukratiske eliter. Det vestlige og centrale Afrika har i årtier været kendetegnet af blodige borgerkrige mellem stammer eller fraktioner af eliten. I Zimbabwe har Mugabe efter mere end 25 år ved magten ikke realiseret mange af de ideer ZANU oprindeligt stod for. Regimet ligner en traditionel magtelite af værste skuffe. I Sydafrika er apartheid ganske vist blevet ophævet, men ANC fører i dag en benhård neoliberal politik.

I Palæstina er befrielseskamp med et socialistisk perspektiv blevet afløst af Hamas, der har et religiøst perspektiv på den ene side og en ny palæstinensisk elite på den anden. I Iran blev shahen styrtet af et oprør som et præsteskab formåede at sætte sig i spidsen for. Kina er blevet en blanding af en stærk centralmagt og rå kapitalisme, hvor kommunismen blot er en gang rød lak. I Latinamerika blev det socialistiske styre i Chile kuppet, og de revolutionære bevægelser i Nicaragua og El Salvador led nederlag i slutningen af 1980'erne. Eksemplerne er mange.

Hvorfor gik det så galt?

Op gennem 1970'erne og 80'erne var vi ofte i tæt kontakt med befrielsesbevægelser. Det var vores indtryk at disse bevægelser stræbte efter socialisme, frihed og lighed - ellers havde vi ikke støttet dem. De var ikke fra begyndelsen kyniske magtmennesker, selvom det kan se sådan ud, når man f.eks. ser på situationen i Zimbabwe. Det er naturligvis frustrerende at følge en sådan udvikling, når man har været dybt engageret i støttearbejde til ZANU. Men på den anden side kan man spørge, hvem vi ellers skulle have støttet i 1975 i kampen mod Ian Smiths brutale og racistiske regime? Fordi en kamp ikke vindes eller en social bevægelse skifter retning, har det ikke nødvendigvis været forkert at støtte den. Selv om kampen mod diktatoren Franco i 30'ernes Spanien led nederlag, var det ikke forkert eller meningsløst at bekæmpe den spanske fascisme. På samme måde var det med 70'ernes befrielseskamp, hvor nogle resultater trods alt blev opnået. Resterne af kolonialismen i Afrika og Asien blev besejret, apartheid blev fjernet. Ikke desto mindre er det vigtigt at prøve at lære af erfaringerne fra befrielseskampen.

Når man skal analysere befrielseskampens problemer er det for simpelt blot at henvise til forræderi og devisen om at magt korrumpere. Der er flere årsager til at de forhåbninger, om økonomisk udvikling, politisk demokratisering og en mere lige verden, ikke er blevet realiseret. Der er naturligvis en række konkrete omstændigheder ved de enkelte kampe, som det vil føre for vidt at komme ind på her. Jeg vil begrænse mig til nogle mere generelle forhold, som kan opdeles i tre: Strukturer i den globale økonomi, det politiske magtspil i verden samt den manglende udvikling af en socialisme, der kan forene økonomisk udvikling med demokrati og individets frihed. Jeg vil i det følgende se nærmere på disse tre faktorer.

De økonomiske skel vokser

Hvad angår uligheden i verden tog vi dengang udgangspunkt i Lenins analyse af imperialismen fra omkring 1914. I midten af 1970'erne søgte KAK at opdatere Lenins analyse. Vi studerede investeringer i den tredje verden og profitrater. Vi undersøgte de transnationale selskabers udvikling og råvareudvindingen. Efter meget omfattende studier måtte vi konstatere, at Lenins forklaringer på imperialismen ikke holdt vand mere. Investeringernes størrelse og profitmængden kunne ikke forklare den voksende kløft mellem rige og fattige lande.

Det kunne derimod andre teorier som kom frem i begyndelsen af 1970'erne. Samir Amin formulerede teorien om center og periferi – den såkaldte afhængighedsteori – som forklaring på den tredje verdens fattigdom og underudvikling. Immanuel Wallerstein beskrev den historiske udvikling af verdenssystemet og opdelingen i fattige og rige lande fra 1400-tallet og frem til i dag. Arghiri Emmanuel fremsatte teorien om det ulige bytte: I stedet for kapitaleksport og superprofitter var den ulige handel årsagen til verdens opdeling i fattige og rige lande. Ulige bytte opstår når varer produceret med lave lønninger og under dårlige arbejdsforhold sælges til lande med et højt lønniveau. Ulige bytte kan beskrives som resultatet af ulige betaling for arbejde af ens værdi.

Verdens opdeling i rige og fattige lande - med højt og lavt lønniveau - er resultat af en historisk proces, der tog sin begyndelse med kolonialismen fra 1400-tallet, og videre med imperialismen i 1800- og 1900-tallet og frem til vores dages neoliberalisme.

Center-periferi forholdet blev cementeret i anden halvdel af 1800-tallet med to markant forskellige lønniveauer. Et relativt højere i de imperialistiske centerlande og subsistenslønningen i kolonierne. Denne proces var et resultat af arbejderklassens kamp, først i England, senere i resten af Europa på den ene side

og imperialismens politiske undertrykkelse og udbytning af de fattige lande på den anden side.

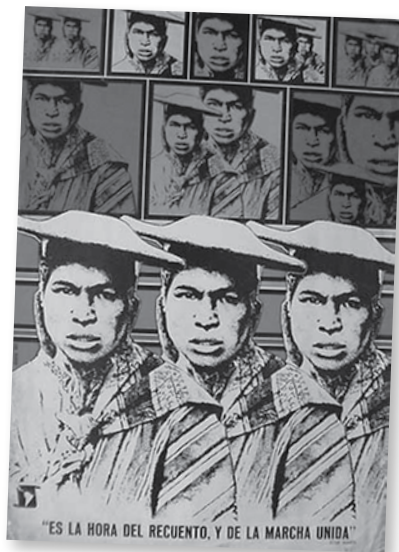
M-KA var i begyndelsen af 1980'erne optaget af at give et realistisk bud på størrelsen af det ulige bytte. Vi nåede frem til at det i 1977 var ca. 350 mia. US dollars, der blev overført fra den tredje verden til de rige lande (OECD-landene).

Ulige bytte i dag

Flere økonomer har efter Arghiri Emmanuel's død i 2001 fortsat studiet af det ulige bytte. Ikke mindst er der blevet arbejdet med modeller til at beregne størrelsen af det ulige bytte, hvor også forskelle i købekraft imellem de enkelte lande indgår. Hvis man sætter det ulige bytte til nul i 1865 viser beregningen af handels- og løntal, at det ulige bytte i 1965 beløb sig til nitten mia. dollars, i 1980 til ca. trehundrede mia. dollars, i 1995 til 1750 mia. dollars, svarende til 6,6 % af verdens samlede nationalprodukt. De tre største tabere på det ulige bytte i 1995 var Kina, Mexico og Indonesien. De tre største vindere var USA, Japan og Tyskland. I dag har summen af det ulige bytte rundet de tusinde mia. dollars årligt. Dette beløb er flere gange større end den samlede udviklingshjælp plus private kreditter og investeringer i den tredje verden.

Årsagen til den store vækst i det ulige bytte skyldes store forandringer i den globale økonomi.

Kapitalismen har altid haft en transnational side, men i de sidste årtier er især produktionen blevet globaliseret i kraft af nye kommunikations- og transportteknologier. Transnationale firmaer har i stigende omfang kunnet flytte industriel produktion til lande hvor løn- og skatteomkostninger er lave, og samtidig forsøgt at sælge maksimalt i de lande med et højt lønniveau. Denne taktik – "køb og producér billigt i de fattige lande, sælg dyrt i de rige" - optimerer efterspørgselssiden for det enkelte firma, men på globalt plan betyder det en øget forskel mellem

den samlede produktion og den samlede købekraft, fordi der flyttes fra højt lønsproduktion til lavtlønsproduktion.

Den globale arbejdsdeling er således grundlæggende forandret. I 1960'erne var den tredje verden hovedsagelig eksportør af råvarer og landbrugsprodukter og importør af industrivarer. Sådan er det ikke længere. Tag eksemplet Kina. I 1970 var Kina perifer i forhold til verdensmarkedet. I dag er Kina en særdeles aktiv del af det globale marked og medlem af WTO. I de sidste femogtyve år er der kommet millioner af nye arbejdere ind i den globale økonomi, ikke mindst fra Kina, Indonesien, Indien og Vietnam. Der er ikke tale om lavproduktiv simpel industri, men om en avanceret industriel produktion med høj produktivitet til en meget lav løn. Din fladskærm, computer, GPS eller DVD-afspiller er lavet i Kina.

Det kan godt være at vi har fået informations- og videnssamfund med "oplevelsesøkonomi" i de rige lande, men samtidig er der foregået en hastig industrialisering af den tredje verden. På globalt plan kommer der flere og flere industriarbejdere. Industriel produktion og industriprodukter er ikke ved at forsvinde. De bliver bare i stigende grad produceret i den tredje verden. Mængden af varer produceret i de fattige lande til lav løn og med dårlige arbejdsforhold, som sælges i de rige lande, er vokset voldsomt, og tilsvarende er det ulige bytte.

Bæredygtighed og naturlig kapital

En tysk økonom, Lipke, har arbejdet med at trække de globale økologiske problemer ind i en "ulige bytte-sammenhæng". Flere økologer opererer med begrebet naturlig kapital. Størrelsen af den naturlige kapital er udtryk for et geografisk områdes evne til at opretholde menneskelig aktivitet - fra produktion til affald. Hvis et samfund skal være bæredygtigt må det ikke nedslide den naturlige kapital, men så at sige leve af den naturlige kapitalens "rente". Et samfund skal efterlade samme mængde na-

turlige ressourcer som det oprindeligt modtog.

Man kan udtrykke forbruget af naturlig kapital ved en talstørrelse pr. hektar pr indbygger. Verdensgennemsnittet på forbrug af naturlig kapital ligger på 2,85 pr. hektar pr indbygger, hvilket er tredive procent over det tal, der betragtes som det bæredygtige forbrug: 2,18 pr. hektar pr. indbygger.

Forbruget af den naturlige kapital i fattige og rige lande ligger det ulige byttes mønster. OECD-landene bruger i gennemsnit et tal der hedder 7,22 pr. hektar pr. indbygger af den naturlige kapital, hvilket er fire gange så meget som ikke-OECD-landenes indbyggere forbruger.

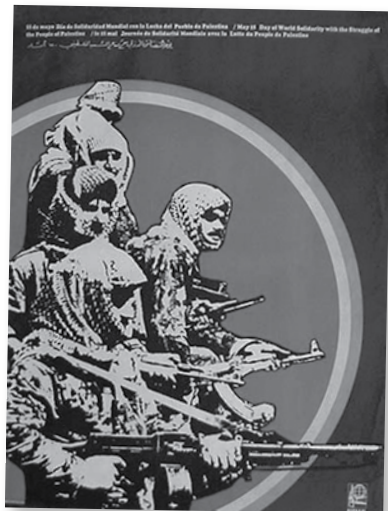
Globaliseringen, med den hastigt voksende transnationale handel, betyder at den tidligere begrænsning af et geografisk områdes egne økologiske kapacitet og forbruget af naturlig kapital ikke længere eksisterer. Den globale handel gør de rige lande afhængige af ekstern biomasse fra de fattige lande. Det fører til et voksende overforbrug og nedslidning af klodens naturlige kapital, og dermed til en intensiv konkurrence om politiske og økonomiske magtpositioner i verdenssystemet.

Rigdom og ulige bytte i sammenhæng med politisk og militær magt gør det muligt for OECD-landene at importere og forbruge naturlig kapital langt ud over egne ressourcer. På den måde tvinger markeds kræfterne de fattige lande til at afgive deres naturlige kapital og gå ind på en ikke-bæredygtig udvikling.

Økologisk ulige bytte er altså handel, hvor ulige mængder af naturlige ressourcer udveksles mellem regioner. Det kan f. eks være i form af import af frugt, soja eller olie overfor eksport af affald.

Der er en sammenhæng mellem det ulige bytte, hvad angår varehandlen, og det ulige bytte i udvekslingen af naturlige ressourcer mellem center og periferi.

Lipkes analyse bekræfter de ydre politiske årsager til den

tredje verdens underudvikling. Man kan her uddrage neoliberalismen med sin strukturtilpasning, frihandel og fri bevægelighed af kapital, ligesom hele WTO's politik kun fokuserer på at skaffe øgede ressourcer til mere produktion. Fordelingen af goderne til mennesker og de fysiske grænser for forbruget af naturressourcer er helt underlagt denne prioritering. Konsekvensen er at kløften mellem rige og fattige lande vokser og nedslidningen af verdens økosystem fortsætter med deraf følgende sociale og politiske problemer.

Den nationale selvbestemmelse og de socialistiske visioner som mange befrielsesbevægelser havde, var ikke nok til at skabe økonomisk udvikling. Den tredje verdens kamp mod fattigdom og underudvikling har tydeligvis stadig at gøre med "frihandel" og den markedsdrevne neoliberale globalisering. De nye progressive nationalstater i den tredje verden kunne ikke ændre på bytteforholdet på verdensmarkedet. De kunne ikke blot hæve lønninger og dermed prisen på kaffe eller kobber.

Allerede i 1970'erne diskuterede man hvordan de nye lande, hvor socialistiske befrielsesbevægelser var kommet til magten, kunne udvikle sig økonomisk. Politiske økonomer som Samir Amin, Andre Gunder Frank, Arghiri Emmanuel og Immanuel Wallerstein var enige om problemets diagnose, nemlig de globale strukturer på verdensmarkedet, det ulige bytte, center-periferi-forholdet etc. Problemet var medicinen. Samir Amin anbefalede dengang en national afkobling ("delinking") fra verdensmarkedet. I en stadig mere globaliseret verden forekommer denne strategi dog problematisk.

Krigens dilemma

De nyere politiske teoretikere Antonio Negri og Michael Hardt har en interessant politisk forklaring på hvorfor de nationale forsøg på at etablere socialistiske samfund led en krank skæbne.

De deler kampen mod den eksisterende samfundsorden op i tre faser:

1) Modstanden mod den eksisterende orden inden for dens rammer, f.eks. lønkamp.

2) Oprøret eller revolutionen, den åbne borgerkrig mellem proletariatet og den herskende klasse om magten over samfundets institutioner.

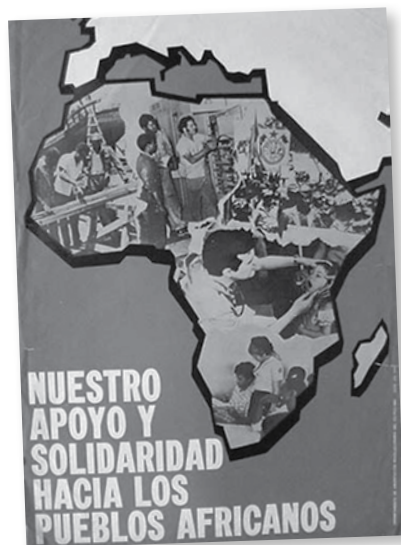
3) Opbygningen og forsvaret af socialismen.

Denne kamp – modmagten mod den herskende orden, som Negri og Hardt kalder den – har siden den første kommunistiske opstand, Pariserkommunen i 1871, udspillet sig inden for nationalstatens rum og dens suverænitet. Revolutionen drejer sig om magten over nationalstatens institutioner - regeringsmagten. Socialismen skulle altså opbygges inden for nationalstatens ramme. Den internationale solidaritet, som kommunismen også opererede med, var netop international - imellem nationalstater.

Hvad har denne nationalstatslige og internationale strategiske ramme betydet for vilkårene for etableringen af kommunistiske samfund? På paradoksalt og tragisk vis har denne ramme på én gang muliggjort kommunistiske revolutioner, men samtidig spærret for udviklingen af kommunistiske samfund midt i internationale krige og konflikter.

Konfliktmønsteret mellem de nye revolutionære nationer og de kapitalistiske af slagsen har hæmmet og skævvredet opbygninger af nationale kommunistiske samfund. Lad os konkretisere dette forhold.

Pariserkommunen i 1871 var det første moderne kommunistiske oprør. Kommunardernes oprør viste, det var en vinderstrategi at transformere en international krig til en borgerkrig mellem klasser. Under den preussiske belejring af Paris i forbindelse med den fransk-tyske krig i september 1870 til januar 1871 steg den sociale spænding pga. arbejdsløshed, sult, kulde og krigens nærhed. I denne situation kunne kommunarderne tage magten i Paris og andre store franske byer. Oprøret blev

imidlertid slået ned, ikke mindst fordi Tyskland slap grebet om den franske hær, så den kunne koncentrere sig om at slå den kommunistiske opstand ned og dermed modvirke at fænomenet bredte sig til Tyskland.

Fyrré år senere behøvede Lenin den Første Verdenskrig for at gennemføre den russiske revolution i 1917. Bolsjevikkerne drejede på samme måde en international krig til en borgerkrig mellem de røde oprørere og det hvide borgerskab. Den kinesiske revolution fandt også sted på baggrund af den japanske besættelse af Kina og Den Anden Verdenskrig.

Men problemet er at borgerkrigen mellem proletariatet og de herskende klasser uundgåeligt transformeres tilbage til en ny national krig - eller rettere en defensiv krig mellem den nye nationalstat med proletariatet ved magten og det forenede nationale bourgeoisie.

Den russiske revolution gik umiddelbart over i "interventionskrigen" hvor bl.a. England og USA støttede de "hvide" mod de "røde". Siden har der ligget et konstant pres på sovjetstaten fra de kapitalistiske lande: fra Hitlers Tyskland over Den Kolde Krig til Reagans kamp mod "Ondskabens Imperium". Den samme situation har Kina, Cuba, Nordkorea og andre socialistiske revolutioner stået i. Det internationale konfliktmønster kaldet Den Kolde Krig skabte en klaustrofobisk og paranoid socialisme i forsvarsposition, som var med til at hindre udviklingen af en menneskelig socialisme.

De samme betingelser som muliggjorde det moderne kommunistiske oprør - en international krig - er dermed det samme forhold som holder den sejrende revolution indespærret, eller mere præcist fordrejer den til et militært regime der må forsvare sig mod en aggressiv omverden og derfor også undertrykke indre afvigelser.

Pariserkommunen blev fanget i denne situation. Tyskland ville aldrig have tilladt Pariserkommunens sejr. Sovjeternes militære sejr åbnede blot for en varm og kold krig de næste

halvfjerds år.

Enhver revolution under Den Kolde Krig fra 1945 og frem til 1989 var underlagt denne struktur. På den ene side stod den permanente internationale krigstilstand mellem supermagterne, der fungerede som en sprække, revolutioner og oprør kunne udnytte. En oprørsbevægelse kunne anmode en af supermagterne om støtte eller spille dem ud mod hinanden. På den måde var Den Kolde Krig en mulighed. Men på den anden side var det meget vanskeligt at unddrage sig Den Kolde Krigs valgmulighed. Selv bevægelser, der ikke primært forstod sig selv i klassesetermer, måtte vælge side i Den Kolde Krig: de antikonkoloniale oprør i Asien og Afrika, de demokratiske oprør i Latinamerika, selv Black Power-bevægelsen i USA. Det sejrende oprør og den revolutionære nation blev blot bønder i Den Kolde Krigs skakspil, som til tider antog en yderst farlig karakter og bragte verden på randen af atomkrig.

Som udviklingen i f.eks. Grenada, Nicaragua og El Salvador viste var det meget vanskelige vilkår befrielsesbevægelserne havde i 1980'erne. Selv oplevede vi tydeligt hvordan PFLP knyttede sig tættere til Sovjetunionen op gennem 1980'erne. Vi diskuterede det problematiske i dette, men forstod også hvorfor det var svært at holde sig uden for dette spil i Mellemøstkonflikten. Da Sovjet og de østeuropæiske regimer faldt sammen, forsvandt både den taktiske allierede og den "reelt eksisterende socialisme" som en alternativ samfundsmodel faldede.

På godt og ondt findes der ikke længere en socialistisk blok. På flere ledder var den en forudsætning for befrielseskampenes succes i 1970'erne. Dels magtstrategisk ved at Sovjetunionens status som supermagt afbalancerede USA og skabte et rum for befrielseskampen. USA kunne ikke gøre hvad de ville. Også politisk betød "den reelt eksisterende socialisme" noget. Der var et konkret alternativ til kapitalismen, selv om det mistede sin tiltrækningskraft som eksempel på hvordan et samfund skulle indrettes.

”

Siden Det Kommunistiske Manifest blev skrevet i 1848 har millioner op gennem det tyvende århundrede villet kæmpe og dø for denne idé. Fra begyndelsen af 1980'erne begyndte mennesker dog for alvor at miste troen på visionen både i de socialistiske lande og i den tredje verden. Siden 1989 tyder alt på, at kun relativt få vil kæmpe, endsige dø, for en kommunistisk verden.

Det slog benene væk under PFLP. Det palæstinensiske folk søgte andre veje end socialismen til løsning af deres nationale og sociale problemer.

Den falmede socialisme

Ud over de globale økonomiske strukturer og det politiske spil mellem nationalstaterne vil jeg nævne et tredje forhold som har bidraget til befrielseskampens vanskelige situation, nemlig udviklingen af den "reelt eksisterende socialisme". Ikke socialismen som den er blevet beskrevet af dens teoretikere, men som den konkret udformede sig.

Siden Det Kommunistiske Manifest blev skrevet i 1848 har millioner op gennem det tyvende århundrede villet kæmpe og dø for denne idé. Fra begyndelsen af 1980'erne begyndte mennesker dog for alvor at miste troen på visionen både i de socialistiske lande og i den tredje verden. Siden 1989 tyder alt på, at kun relativt få vil kæmpe, endsige dø, for en kommunistisk verden.

På de givne økonomiske og politiske betingelser er det ikke lykkedes at opbygge en socialisme som både har kunnet opfylde materielle behov og samtidigt være demokratisk

Det hjælper kun lidt at sige: "Jamen kommunismen, sådan som den konkret er kommet til udtryk i Sovjet, Kina og de mange tredje verdens lande, der gennemførte antiimperialistiske revolutioner, er ikke rigtig kommunisme. Det var forræderi, fejltrin og revisionisme. Lad os prøve en gang til". Vi har haft mere end hundrede år og talrige revolutioner og magtovertagelser uden at kunne realisere visionen i en tiltrækkende udgave.

Årsagen til at den gamle vision ikke længere kan mobilisere er ikke at den herskende orden er populær og opfylder menneskers behov. Verdens goder er stadig ekstremt ulige fordelt og tiden er præget af social uro og voldelige konflikter. Men uroen og konflikterne mangler et perspektiv af frihed, lighed og fællesskab. Modstanden er præget af blindt raseri, og hvis der er en vision virker den mørk og præget af fundamentalisme. Den palæstinensiske modstandskamp er et godt eksempel på dette skifte. Engang var visionen en panarabisk socialistisk stat fra Irak til Marokko, i dag er visionen for en væsentlig del af mod-

standen et muslimsk fundamentalistisk Palæstina.

Den reelt eksisterende socialisme har lidt nederlag. Kun for meget få er Kina et lysende eksempel. Cuba er måske det eneste eksempel på en reelt eksisterende socialisme, der har overlevet og stadig fungerer som et positivt eksempel, især hvis man sammenligner med udviklingen i de kapitalistiske lande i området.

Der har således både været økonomiske og politiske årsager til at den nationale strategi for befrielse og revolution har haft det svært. For det første har de globale økonomiske strukturer forstærket det ulige bytteforhold. Derfor dræner de til stadighed de fattige lande for de midler, der kunne skabe udvikling af socialistiske nationale økonomier.

For det andet er enhver socialistisk revolution tvunget i defensiven af den aggressive omverden og er derfor endt som en autoritær og militær socialisme.

For det tredje blev de visioner og håb for udviklingen af socialismen i tredje verdens lande konfronteret med udviklingen af en "reelt eksisterende socialisme" i bl.a. Sovjet og Østeuropa, der ikke udviklede sig demokratisk, mistede befolkningens støtte og gik i opløsning.

Den nationale befrielseskamps problemer' er den første af to artikler. Denne første del opridses problemet og dets årsager. Anden del bringes i næste nummer af Gaia og behandler de mulige strategier og veje videre for den globale kamp.

Torkil Lauesen er tidligere medlem af Kommunistisk Arbejdskreds (KAK), senere Manifest-Kommunistisk Arbejdsgruppe (M-KA) og den såkaldte Blekingegadegruppe.

BESÆTTELSE PÅ STADION

Beitar Jerusalem er en israelsk fodboldklub, der er kendt for racistiske kampråb som 'død over araberne' og 'gid jeres landsbyer må brænde op'. Klubben vækker forargelse i liberale jødiske kredse - selvom klubbens slogans er udtryk for netop den politik, som den zionistiske stat dagligt praktiserer over for palæstinenserne

Af Irene Clausen

Beitar Jerusalem blev grundlagt i 1936. Klubben voksede ud af den zionistiske ungdomsbewægelse, og i 1940'erne var de fleste spillere medlem af de højreorienterede, terroristiske undergrundsorganisationer Irgun eller Lehi. Enkelte af klubbens spillere blev derfor smidt ud af Palæstina af de britiske mandatmyndigheder (Palæstina var britisk mandat indtil 1947, red.).

Beitar Jerusalems udvikling fra en beskeden, lokal klub til et hold med en stor, national fanskare hænger blandt andet sammen med klubbens tætte relationer til det højreorienterede parti Herut, under ledelse af Menachem Begin, der senere blev til det Likud der kom til magten i Israel i 1977.

Mens klubben HA-Po'el Jerusalem var elitens fodboldhold, der var kontrolleret af Arbejderpartiet, som havde regeringsmagten indtil 1977 og havde

forbindelse til fagbevægelsen Histadrut, så tiltrak Beitar Jerusalem outsidersne - de nederste lag i den jødiske befolkning. Det var Mizrahi-jøderne, der i 1950'erne og 1960'erne i stort tal indvandrede til

protest mod eliten, der blev udgjort af Ashkenazierne, jøder med europæisk oprindelse og som oftest stemte på Arbejderpartiet.

Beitar Jerusalem første store succes var

Jerusalem fra Mellemøsten, Nordafrika, Centralasien og Kaukasus. For Mizrahi-jøderne blev det at holde med Beitar Jerusalem et udtryk for politisk

da de vandt turneringen Israel State Cup i 1976 og 1979, samtidig med at Likud for første gang kom til magten. Det vurderes, at Likud fik halvdelen af Mizrahi-jødernes stemmerne mellem 1977 og 1992.

Racisme og anti-arabisme

Beitar Jerusalem er berømt og berygtet for den hårde, anti-arabiske tone på banen og tilskuerpladserne, og nogle af klubbens mest hardcore fans betragter anti-arabisme som en integreret del af klubbens identitet. Repertoiret af slagsange og kampråb fra sidelinjen indeholder massevis af anti-arabiske og anti-muslimske paroler, som for eksempel 'Muhammed er død', 'Muhammed er bøsse', 'Må jeres landsby brænde op' og 'Gud give, at araberne ikke var her'. Det mest kendte slogan er 'Død over araberne'.

En af de soldater som bulldozede hundredvis af huse i flygtningelejren Jenin i april 2002, Moshe Nissim, havde plantet et Beitar Jerusalem flag på toppen af sin bulldozer før han begyndte på sit 'arbejde'. I et avis-interview efter ødelæggelsen af Jenin sagde Moshe Nissim: "Der var mange mennesker i de huse, som vi skulle ødelægge. Jeg så ikke selv huse brase sammen oven på mennesker. Men hvis det skulle være sket, hvad så?"

Politisk konflikt i miniformat på fodboldbanen

Den udtalte racisme blandt Beitar Jerusalems fanklubber kommer tydeligst til udtryk, når klubben møder den førende palæstinensiske klub, Ittihad Abna Sakhnin (Forenede Sønner af Sakhnin). Sakhnin er den eneste palæstinensiske klub, der har nået toppen i den israelske fodboldliga. Sakhnins fans svarer igen, når de ud til Beitar-spillerne råber: "I er ikke jøder, I er racister".

Byen Sakhnin er blevet symbol på den palæstinensiske modstandskamp inden for den israelske stat. I 1976 dræbte politiet tre ubevæbnede palæstinensere i forbindelse med protester imod statens konfiskering af palæstinensisk jord. En tragedie der hvert år den 30. marts mindes af palæstinensere over hele verden som 'jordens dag'.

Kampen mellem de to storhold, det zionistiske og det palæstinensiske, symboliserer i miniformat den palæstinensiske modstandskamp mod den zionistiske besættelse. Hver gang klubberne mødes er det en kæmpe mediebegivenhed. I maj 2004 vandt Sakhnin det israelske mesterskab. Det var derfor første gang en palæstinensisk klub, der skulle repræsentere Israel i Europa-cup turneringen året efter. Det vakte opstandelse hos Beitar

Jerusalems fan, der startede en sørge- og hadekampagne på diverse hjemmesider. Og da Sakhnin den 4. oktober 2004 slog Beitar Jerusalem 4-1 i Jerusalem, blev det oplevet som et nederlag for zionismen i forhold til palæstinenserne.

Milliardæren vil ha' dem begge

En ting har de to superklubber dog til fælles, nemlig den rige milliardær, som vil købe begge klubber. Ifølge Middle East Report har de to klubber siden 2005 haft samme sponsor, nemlig den russisk-jødiske milliardær Arkadi Gaydamak, der har pas fra fem forskellige lande og er eftersøgt i Frankrig for illegal våbenhandel. I august 2005 købte han Beitar Jerusalem og blev klubbens præsident. Samme måned begyndte han at yde økonomisk støtte til Sakhnin. Som følge af den åbenlyse interessekonflikt har det israelske fodboldforbund pålagt ham at opgive sine aktier i Beitar Jerusalem, hvilket milliardæren forsøger at omgå.

Baggrunden for Gaydamaks støtte til begge de rivaliserende klubber, er at

Boykot Israel: Boykot Beitar Jerusalem

Den 31. juli 2007 spillede FC København mod Beitar Jerusalem i Parken i København. Boykot Israel Kampagnen havde opfordret FCK's spillere til at boykotte kampen, hvilket den københavnske klub ignorerede. Kampen blev spillet og endte 1-0 til FCK.

Under kampen mellem FCK og Beitar Jerusalem hyldede Moses Hansen med venner Israel foran Parken.

han vil stille op til næste parlamentsvalg med sit nystiftede parti, Social Justice. Han håber på at få stemmer fra arbejderne, både de palæstinensiske og de jødiske. Hans mål

er at blive borgmester i Jerusalem, hvilket kan forklare hans indtog i Beitar Jerusalem. En del af Gaydamaks partis program er at bekæmpe diskrimination af minoriteter. Med sin støtte til Sakhnin håber han at få mange palæstinensiske stemmer.

Hykleriet

De liberale journalister og borgerskabet i Israel udtrykker officielt deres forargelse over Beitar Jerusalems højtråbende og udpræget racistiske fans. Men det er hyklereri, når de peger fingre af Beitar Jerusalems racistiske fans, der råber 'Dræb dem - smid dem ud - ødelæg deres jord' om palæstinenserne. For hvor var de liberale protester af den brutale massakre på flygtningelejren i Jenin i 2002? Hvor er protesterne mod den aktuelle udsultning af Gazas befolkning? Og mere grundlæggende: i forhold til hele besættelsen af Palæstina?

Irene Clausen er medlem af Internationalt Forums Mellemøstgruppe

KRIGSHANDLE

Afrikas underudvikling forklares normalt med, at kontinentet ikke er tilstrækkeligt integreret i verdensøkonomien. Men Afrika har en lang tradition for handel med omverdenen. John Åberg beskriver her, hvordan Afrikas situation nærmere skyldes en alt for omfattende integration i det moderne, kapitalistiske system.

John Åberg

N MED CONGO

Det siges, at vores verden er præget af gensidig afhængighed mellem lande, hvor det som nævnt er handel, der får økonomiens hjul til at rulle. Det er på det punkt man mener, at Afrika falder igennem - de afrikanske lande handler for lidt med omverdenen og tiltrækker ikke nok udenlandske investeringer. Disse mangler forklares ofte med, at der er politisk ustabilitet, som skyldes korrupte politikere og Afrikas utallige krige.

Men kontinentets underudvikling handler ikke om den manglende deltagelse i den globale økonomi. Slaveriet savner sit modstykke i historien og var en meget betydelig del af de vestlige landes kapitalistiske udvikling. Samtidig markerede det indledningen til de afrikanske statsdannelsers nedgang og fald. Efter slaveriets afskaffelse, blev kolonialismen udbredt, som udstykkede den resterende verden ud små dele. Fra at have været en velintegreret del af det moderne kapitalistiske system siden dets fødsel - som centrum for den primitive akkumulations menneskehandel - overgik Afrika til at blive en væsentlig kilde for naturressourcer og en vigtig del af imperialismens territoriale ekspansion, som cementerede Europas kapitalistiske udvikling.

Ligesom Eduardo Galeano fremhæver i sin bog Latinamerikas Åreladning er de

regioner og lande, der i dag er de mest underudviklede dem, som historisk set har haft de stærkeste bånd til de europæiske kolonimagter. Galeano fremhæver Bolivia som klassisk eksempel - et land rigt på naturressourcer, der tidligere var hjertet i det spanske imperium, men som i dag er blandt Sydamerikas fattigste lande. Det afrikanske eksempel finder vi i Congo - et land med enorme naturressourcer, som var vigtigt for Europas adgang til slaver, råstoffer og mineraler. I dag er det et af verdens fattigste lande.

Congo skabes

Det koloniale Congo blev dannet ved Berlin-konferencen i 1884-85, som regulerede den europæiske kolonisering og handel i Afrika. Et område på størrelse med Vesteuropa blev forvandlet til den belgiske Kong Leopolds personlige ejendom. Han skabte en stat, der fungerede som en gigantisk virksomhed. Økonomien blev styret direkte af den belgiske kongefamilie og nogle få magtfulde selskaber, som koncentrererede handlen omkring gummi og elfenben. Selskaberne blev garanteret fortrinsret til enorme områder, hvor de rådede over egne politistyrker og praktisk talt ejede de folk, der boede der. Congoleserne blev tvunget ind i en kolonial masseøkonomi med tvangsarbejde. Når kvoterne af gummi

og elfenben ikke blev opfyldt, blev congoleserne straffet med lynchninger, lem-læstelse, tortur eller fængsel. Tiden under Leopolds styre (1884-1907) kostede op mod ti millioner mennesker livet.

Brutaliteten og virksomhedernes monopol blev årsag til en stor økonomi parallelt med den koloniale stats. Folk brugte de før-koloniale handelsruter, som var blevet etableret under de tidligere kongedømmer Congo og Luba, for at omgå de koloniale fangarme. Da Belgien overtog den koloniale administration indledte de en intensiv udnyttelse af mineraler, som fik mineindustrien til at vokse kraftigt. Som følge af belgierne nye politiske strategier, kom den uformelle økonomis forskellige sektorer i større udstrækning under udvalgte befolkningsgruppers kontrol. Belgierne delte og herskede ved at tilbyde lokale ledere fra udvalgte etniske grupper administrative poster, politilignende beføjelser og økonomiske positioner som erhvervsdrivende på lokalt plan. Favoriseringen af nogle etniske grupper frem for andre, lagde grunden for et voksende etnisk problem.

Efter flere år med oprør og demonstrationer besluttede Belgien, at der skulle afholdes valg. Nationalisten Patrice Lumumba kom til magen, og han markerede, at afskaffelsen af den øko-

”

Fra at have været en velintegreret del af det moderne kapitalistiske system siden dets fødsel - som centrum for den primitive akkumulations menneskehandel - overgik Afrika til at blive en væsentlig kilde for naturressourcer og en vigtig del af imperialismens territoriale ekspansion, som cementerede Europas kapitalistiske udvikling.

nomiske kolonialisme var afgørende for Congos frihed. Men allerede et par dage efter uafhængigheden i 1960 blev landet ramt af en alvorlig krise - hæren, der overvejende blev udgjort af belgiske officerer, gjorde mytteri og separatistiske bevægelser i regionerne Katanga og Kasai proklamerede hver for sig uafhængighed. Regeringen blev afsat ved et kup, hvorefter Lumumba blev fængslet og myrdet. Borgerkrigen var en kendsgerning. Under påskud af at opretholde lov og orden invaderede Belgien sin tidligere koloni. De støttede udbryderepublikken Katanga med våben og anerkendte dens selvstændighed. Motivet var at holde kontrol med Katanga, der siden kolonitiden havde været ryggraden i de belgiske mineinteresser. For at dæmme op for krisen interвенerede FN, en handling som er blevet beskyldt for være en måde at sikre USA og de vestlige landes interesser.

I 1965, efter yderligere to invasioner af USA og Belgien, blev der fundet en endelig løsning på det 'congolesiske problem'. Ved et kup, støttet af USA, tog Mobutu Sese Seko magten. Han kom til at styre i Kong Leopolds ånd. Han kontrollerede de statslige virksomheder og skabte et styre, hvor han uretmæssigt og bevidst gjorde sig selv til et verdens rigeste menneske på resten af landets bekostning.

Udgifter til skoler og sundhedssektoren og andre sociale investeringer var praktisk talt ikke-eksisterende. Den koloniale traditions brutalitet blev opretholdt med milliarder i militærbistand fra USA og Frankrig. Mobutu anvendte nepotisme og korruption med etnisk forfordeling, og han indførte et system, der gav militære ledere tilladelse til at lade deres private hære vogte 'egne' territorier, hvor de fik lov til at udvikle erhvervsvirksomheder. Overvågning af naturressourcerne blev decentraliseret samtidig med, at statsmagten blev centraliseret omkring Mobutu, der fungerede som befalingshavende handelsagent med monopol over den internationale handel med verdens stormagter. Parallelt voksede den uformelle økonomi, der også understøttedes af lokale politikere. I takt med at infrastrukturen faldt sammen fik de ressourcerige regioner, især i det østlige Congo, langt fra det politiske centrum i Kinshasa, stor handelfrihed. Mineraler, tømmer og landbrugsprodukter blev transporteret til nabolandene, hvorfra de blev sendt videre ud på verdensmarkedet.

I begyndelsen af 1990'erne var Congo ramt af hyperinflation, voksende politisk opposition og pres fra internationale långivere. Flere år tidligere havde Mobutu mistet kontrollen med landet. Som en følge af statens kollaps, blev mange re-

gioner i praksis styret som selvstændige administrative enheder. Den kaotiske situation blev forværret, da mere end en million rwandere, der flygtede fra folke drabet i Rwanda, søgte tilflugt i det østlige Congo.

Hvis man vil forstå det, der er blevet kaldt Afrikas Første Verdenskrig (1998-2003), er det vigtigt at huske på dette mønster af brutale centralstyrer, den høje grad af udenlandsk indblanding, enklaveøkonomi, svag territorial samhørighed, den instrumentelle anvendelse af etnicitet som magtudøvelse, uformel international handel, fattigdom og sårbarhed set i forhold til Congos enorme naturressourcer.

Afrikas Første Verdenskrig

Optakten til krigen var, at Rwanda og Uganda i 1996 invaderede Congo for at støtte Laurent Kabilas modstandsbevægelse AFDL og tvinge Mobutu til at flygte. Udover utilfredshed med situationen i landet kan baggrunden for kampene spores tilbage til loven, der fratog tutsierne congolesisk statsborgerskab. Tutsierne var den største fraktion i Kabilas hær. Rwanda så i Kabila en allieret, der kunne sætte en stopper for hutu-militsen Interhamwe, der udnyttede magttrummet i det østlige Congo til at gennemføre raids ind på Rwandas

”

Der var ingen der protesterede. Der blev ikke gennemført boykot af mobiltelefoner, bærbare computere eller spillekonsoller. Ingen dobbeltmoraliske varianter af Kimberley-processen. Måske fordi det er lettere at boykotte en israelsk appelsin, der ikke har nogen reel værdi, end at give afkald på en telefon eller computer.

territorium. Men hverken sikkerhed eller politisk altruisme var de eneste årsager til invasionen. Samtidig med at de hjalp Kabila forsøgte Rwanda og Uganda at etablere økonomiske bufferzoner i det østlige Congo. Da Kabila var kommet til magten i 1998 udviste han de rwandiske og ugandiske tropper, men det varede kun et par uger før de invaderede Congo igen.

Denne gang var landenes hensigter klarere. Ved at opbygge og alliere sig med oprørsgrupperne RCD og MLC lykkedes det dem næsten at overtage hele landet, hvorefter Angola, Zimbabwe, Namibia og Tchad greb ind til støtte for Kabila. Sammen med de allierede nabolande, kunne den congolesiske hær trænge Rwanda og Uganda, der havde fået støtte fra Burundi, tilbage til det østlige Congo. Her lykkedes det dem at opretholde kontrollen og etablere en lukrativ militær handel - en fortsættelse af de uformelle handelsflow, som traditionelt set havde passeret gennem landene i skyggen af Congos territoriale desintegration.

Krigen udviklede sig til en meget kompleks konflikt, der på en gang var en borgerkrig og international krig. FN's rapporter om den ulovlige handel med Congos naturressourcer, beskriver hvordan veletablerede netværk mellem oprørere, de regulære hære, regeringerne i Rwanda og Uganda samt politikere og

forretningsfolk fra især USA, Canada og Europa hurtigt voksede frem. Udnyttelsen af især mineraler, men også træ- og landbrugsprodukter, finansierede, bevæbnede, forlængede og brutaliserede krigen. Med indtægter fra salg af naturressourcerne blev der indkøbt våben og udstyr. Den illegale handel suppleredes med skatter og afgifter og salg af minedriftsrettigheder til udenlandske selskaber. Kampene koncentreredes derfor til de økonomisk strategiske sektorer - minedrift, handelsbyer og transportruter.

Kontrollen over de vigtige økonomiske zoner skiftede hele tiden, ligesom alliancer mellem parterne. Fjender blev midlertidigt allierede, når de fandt en fælles modstander, og oprørsgrupper blev ofte sprængt i forskellige fraktioner. Eksempelvis blev de sikkerhedsaspekter, hvormed Rwanda retfærdiggjorde sin invasion, svære at påberåbe sig, da de i en periode samarbejdede med ærkefjenden Interhamwe om udvindingen af coltan. Et mineral, der er vigtigt i højteknologisk produktion - det findes i vores bærbare computere, mobiltelefoner og spillekonsoller. Men det var ikke kun regeringens modstandere, der udplyndrede Congos naturressourcer. Kabila finansierede krigen ved hurtigt at revidere de over 150 privatiseringsaftaler der blev vedtaget under Mobutos tid, for at sælge rettig-

hederne til minedrift til transnationale selskaber. Angolas statslige olieselskab Sonangol modtog rettighederne til at udvinde Congos olie, som betaling for indsatsen i krigen. Congo tegnede også flere handelsaftaler med firmaer fra Zimbabwe som godtgørelse for Zimbabwes militære tjenester.

Krigens konsekvenser

Ifølge FN's rapporter blev Congo anset for at være 'attraktivt og svært at modstå', i skyggen af lovløsheden og den territoriale fragmentering. I løbet af de fem år krigen varede, mistede fire millioner mennesker livet. De fleste af dødsfaldene var relateret til krigens bivirkninger - sygdomme og underernæring. Børnesoldater var almindeligt brugt. Børnene blev ofte stjålet fra deres familier og nogle gange tvunget til at dræbe deres pårørende. Der forekom tvangsarbejde i virksomheder kontrolleret af militæret og kvinder blev kidnappet for at arbejde som sexslaver. Voldtægt blev anvendt som et våben mod kvinder og piger, og plyndringer, ofte sammenkoblede med tortur og drab, var almindelige. Etniske udrensninger blev udført af forskellige oprørsgrupper, der brugte en ekskluderende identitetspolitik for at mobilisere tropper. Tusindvis af landsbyer, kirker, sundhedscentre og skoler blev plyndret og familier

blev tvunget væk fra deres jord for at gøre plads til fraktionernes økonomiske aktiviteter. Sårbarhed, fattigdom, arbejdsløshed og manglen på jord gjorde, at folk søgte til de militært kontrollerede områder i håbet om at finde en indtægtskilde.

FN-rapporter fastslog, at krigen først og fremmest handlede om adgangen, kontrollen og salget af fem forskellige mineraler: coltan, diamanter, kobber, kobolt og guld; Coltan og kobolt er begge strategisk meget vigtige. Rapporterne sætter navn på næsten 150 virksomheder, der ansås for at have overtrådt forskellige internationale handels-etiske standarder. Alligevel er der næsten ikke blevet gjort noget for, at stille firmaerne til ansvar.

Total stilhed

Mediernes tavshed om Congo har været næsten total. Den blodige handel med diamanter har fået en del opmærksomhed takket være filmen *Blood Diamonds*. Men handlen med coltan, har der været stille omkring. Men præcis ligesom Irak-krigen kan kobles til sikringen af olieressourcer kan besættelsen af områder i det østlige Congo tilskrives den kraftige stigning i efterspørgslen efter coltan under krigen. Som et direkte resultat af markedets voksende efterspørgsel efter mineralet begyndte Rwanda og allierede

oprørsgrupper, at fokusere på Østcongos coltan-bælte. Rwanda, som ikke har adgang til coltan, blev en af verdens største eksportører af det strategiske mineral. I hovedstaden Kigali blev handlen forvaltet af Forsvarsministeriet, der handlede med verdens rige lande. At Rwanda besatte et andet land, finansierede og bevæbnede oprørsgrupper og brød international ret på den mest grusomme måde, spillede ingen rolle. Handelsstrømmene skulle fortsætte.

Der var ingen der protesterede. Der blev ikke gennemført boykot af mobiltelefoner, bærbare computere eller spillekonsoller. Ingen dobbeltmoraliske varianter af Kimberley-processen (et samarbejde mellem regeringer, industri og civilsamfund for at dæmpe op, for strømmen af konfliktdiamanter, red.). Måske fordi det er lettere at boykotte en israelsk appelsin, der ikke har nogen reel værdi, end at give afkald på en telefon eller computer.

Fortsatte stridigheder

I april 2003, efter at krigen officielt var afsluttet, blev der udnævnt en overgangsregering. Der blev taget hensyn til den siddende magtelite og alle de stridende parter, ligesom den demokratiske opposition blev integreret i regeringen. Congo blev opdelt i militære regioner, der skulle administreres af de forskellige fraktioners

ledere. Korrupte politikere, erhvervs-mænd, hærens officerer og krigsherrer, der har gjort sig skyldige i forbrydelser mod menneskeheden og illegal handel, blev gjort til legitime politikere. Posterne som forsvars-, indenrigs-, udenrigs- og finansminister gik til oprørsledere med mindst talt blodige hænder.

De udenlandske troppers tilbagetrækning skabte desuden et militært og kommercielt tomrum, der blev besat af lokale militser og resterne af oprørsgrupperne. Den ulovlige handel med Congos naturressourcer fortsatte og sammen med den volden, som ikke længere betegnes som krig, men som lavintensitets-stridigheder. Oprørere, der var med i nedrustningsprogrammet, greb i 2004 til våben i det østlige Congo. Rwanda invaderede igen, og den congolesiske hær sendte tusinder af soldater ind i krudttønden, men situationen faldt hurtigt til ro igen. I 2005 flygtede titusindvis fra Katanga, efter at der udbrød stridigheder mellem hæren og lokale modstandsgrupper. I Kivu-regionerne i det østlige Congo er volden fortsat indtil i dag, og hæren, FDLR (det tidligere Interhamwe), rester af RCD og de forskellige lokale militsgrupper fortsætter med at terrorisere befolkningen. Siden 2006 er en halv million mennesker blevet tvunget på flugt. Der er rapporter om, at der dør omkring 1.000 men-

nesker om dagen, og i dag er der stadig mere end to millioner internt fordrevne i Congo.

I januar i år blev Goma-aftalen underskrevet, der skulle sætte en stopper for kampene i det østlige Congo. Aftalen omfattede tilbagetrækningen af tropper fra vigtige økonomiske områder, våbenhvile og amnesti for krigshandlinger, men ikke for forbrydelser mod menneskeheden. Der kan dog sættes spørgsmålstegn ved aftalens gyldighed, eftersom forhandlingerne ikke foregik med alle de væbnede grupper.

I Mobutus fodspor

Da det første valg i mere end 40 år blev gennemført i 2006, var der uroligheder over hele Congo. Joseph Kabila, der kom til magten efter mordet på hans far i 2001, vandt valget og styrkede sin position. Der er kun få nye ansigter ved magten, som stadig er i hænderne på parterne fra krigen. I den skrøbelige efterkrigsproces, er straffriheden derfor blevet lov og korruptionen fortsætter med at gennemsyre magten.

Samtidig viser regeringens tegn på at ville gå i Mobutus fodspor. Demonstrationer og politisk opposition, som bliver stadig mere almindeligt i Kinshasa og i den vestlige del af Congo, bliver brutalt slået ned. Dette er det congoleisiske pa-

radoks - staten er brutalt stærk, men dybt usikker.

Svagheden er blevet en politisk strategi, der undergraver de institutionelle kontrolmekanismer, således at politikerne kan fortsætte med at tjene penge på salg af rettighederne til minedrift og på toldsvindel. For at beskytte den korrupte elite, kanaliseres flere penge ind i forsvaret, i stedet for at satse på udgifter til den sociale sektor. Situationen risikerer at ende med, at andre grupper griber til våben for at presse regeringen, fordi det eneste der giver resultater er våbenmagt. Risikoen for endnu en krig i Congo kan derfor ikke ignoreres. Hutu-oprørere holder stadig til på grænsen til Rwanda og er på langt sigt en trussel mod landet, men de er først og fremmest en direkte trussel mod den congoleisiske befolkning.

Verdens største FN-styrke på 17.000 soldater er udstationeret i Congo, men der er samtidig 100.000 afvæbnede soldater, som ikke ved om de nogensinde får erstatning for at have nedlagt våbnene. Desuden indebærer den Mubututro oppositions marginalisering og hjemløshed, særligt siden deres leder Bemba blev sendt til Haag, en risiko for fornyet vold. Når det ligger og simrer, er der altid en risiko for, at det begynder at koge over.

Hvilken rolle har nutidens førende

kapitalistiske nationer spillet i Congo? Hvem koloniserer, hvem yder lån, hvem underskriver kommercielle kontrakter, hvem sælger våben, hvem støtter diktatorer? Congos integration i verdensøkonomien må i dag være ubetydelige i procentuelle termer, men den strategiske betydning af landets naturressourcer stiller tallene et andet lys. Den koloniale integration i det globale kapitalistiske system, er blevet erstattet af den moderne integration i det samme system, som ikke er blevet forandret med afskaffelsen af den territoriale kolonialisme. Det politiske enevælde, enklaveøkonomien, den territoriale opløsning, de væbnede konflikter, den illegale handel, den sociale fragmentering, de etniske konflikter og de enorme menneskelige lidelser er en fortsættelse af det historiske mønster, der har plaget Congo siden Kong Leopold.

Artiklen har tidligere været bragt i det svenske tidsskrift MANA og er oversat af Tobias Frost og Anna Hansen

HVIS DU KUNNE LIDE KRISEN, SÅ VIL DU ELSKE RECESSIONEN

Redningsplanerne i forbindelse med gennembrudene på de finansielle markeder forsøger kun at gendanne konkursramt status quo. Den amerikanske kulturkritiker Brian Holmes forsøger her at kortlægge de egentlige forbrydelser bag krisen.

Af Brian Holmes

Der findes kun et par få seriøse ting, man kan sige om det den globale økonomi har oplevet de sidste fire uger, eller de sidste fire år for den sags skyld. Det første er, at trods den beundring der er skyllet ned over USA's finansminister, Henry Paulson, topchefen for den amerikanske centralbank, Ben Bernanke, og Storbritanniens premierminister, Gordon Brown, er vi i dag vidner til finansielle forbrydelser, der leder til katastrofale følger for nationer, institutioner og sandsynligvis flere hundrede millioner af mennesker. Det næste er, at de kriminelle bag forbrydelserne har hovedkontorer på Wall Street, i London og i Washington, samt i ethvert bankkontor, hvor disse finansielle kontrakter er blevet handlet. De skal stilles til regnskab, ikke som i en heksejagt, men for præcist at finde ud af hvordan de gjorde det og fravriste dem deres tårnhøje profitter (der er masser derude), og frem for alt for at gøre det hele umuligt i fremtiden. Det tredje man kan sige er, at hvis de økonomiske redningsplaner ikke omdannes til samfundsprojekter, der producerer værdifulde varer og tjenesteydelser som kan beskæftige mennesker der har behov for det, og hvis seriøs regulering af finansmarkedet ikke installeres på samme tid, så vil udfaldet af det enorme rod blot blive en styrkelse af den nuværende situation: grådighedens regime udført i matematikkens kodede sprog.

Kollapset for dette transnationale finansielle regime er nu tydeligt for enhver, men set fra et menneskeligt perspektiv så har systemet været kollapsedt hele tiden. Den eneste gode nyhed ved recessionen er, at det vil være en håndgribelig grund til at presse på for vidtrækkende ændringer i systemet! Den værste nyhed vil ramme de mest ubeskyttede mennesker, som oftest befinder sig længst fra de lette penge, hvilket er grunden til, at vi virkelig har at gøre med forbrydelser, et dybt ansvarssvigt fra regeringer såvel som fra businessfolk. Her tænker jeg på de virkninger det vil få i Latinamerika, i Østeuropa, i Afrika, i ethvert mindre land uden en eller anden saftig ressource at placere på markedet.

Det er for tidligt at sige noget specifikt om de geopolitiske konsekvenser af den finansielle nedsmeltning. Men noget af det mest bemærkelsesværdige ved den seneste tids turbulens er, at det basalt set er det velkendte fænomen, hvor 'varme penge' er strømmet ind i lande fra en magtfuld ydre finanskilde. Denne gang har målgruppen dog været USA og Storbritannien samt de andre angelsaksiske lande og i mindre grad europæi-

ske lande som Spanien. Det er sandt at USA's tidligere centralbankchef Alan Greenspan pumpede denne overskydende likviditet op med latterligt billige renter – især efter dotcom-knækket og 11. september – men fra det nye årtusinde er det overskydende pengeudbud blevet massivt forstærket af tilstrømmende kapital fra østasiatiske lande, især Kina. De varme penge var på udkig efter investeringer ud over de sædvanlige statsobligationer, og det de fandt, var ikke bare de offentligt støttede Fannie Mae- og Freddy Mac-lån, men også alle mulige andre indpakkede gældspapirer og de forsikringer, der skulle beskytte imod finanshusenes knæk. (eller: de såkaldte CDS-gældsforsikringer (hvor virksomheder køber forsikringer imod andres manglende evne til at betale gæld, eller simpelthen spekulerer i, at de ikke kan, red.)) Flere og flere lån blev altså proppet ind i obligationer for lån, som blev overøst med penge; ironisk nok på samme måde, som pengene i midten af 1990'erne fossede hen imod de asiatiske tigerøkonomier og de nye østeuropæiske lande. Denne gang var det dog anderledes, og man fik ikke kapitalflugt men et systemisk kollaps af det skyggefulde bankvæsen der handler med alt det junk; et kollaps som stadig drives frem af bankernes uafsluttede forsøg på at nedbringe deres gæld. Det betyder at alle de lånte penge, der er blevet brugt til at pumpe papirernes værdi op – ofte til tredive gange den faktiske værdi som spekulanterne har sat i dem – nu enten må betales tilbage eller må afskrives med konkurser og redningsaktioner til følge. Når de første massive redningsforsøg var forbeholdt de kreditinstitutter som den amerikanske regering støtter, samt AIG, er det fordi den finansielle pipeline til Kina ikke bare ville kunne tåle at blive sprængt itu uden at det ville få katastrofale følger for den internationale kapital kredsløb. Det potentielt set positive resultat af alt dette er dog stadig, at udenlandske investorer for alvor har brændt nallerne på den engelsk-amerikanske finansmaskine, hvorfor tandemmet London-New York nu måske virkelig mister sin ledende position i verdensøkonomien.

En detalje de færreste nok har lagt mærke til midt i turbulensen er, at de kinesiske myndigheder har besluttet at give bønderne lov til at bytte ejendomsretten til den jord, de besidder, for penge. Det er ikke nøjagtig et salg, fordi regeringen formelt stadig ejer jorden, men det betyder at bøndernes ejendoms-

”

Det potentielt set positive resultat af alt dette er dog stadig, at udenlandske investorer for alvor har brændt nallerne på den engelsk-amerikanske finansmaskine, hvorfor tandemmet London-New York nu måske virkeligt mister sin ledende position i verdensøkonomien.

ret bliver likvid, den kan omsættes til kontanter. Betydningen af dette er at Kina nu ser det indholdsløse i at blive ved med at producere for Vesten og derfor investerer sit overskud hjemme for at holde valutakursen lav og holde låg på inflationen. Det kredsløb, kendt som Bretton Woods II, som har fastholdt den amerikanske dollar i centret af verdens monetære system, synes nu at være helt brudt. Sandsynligvis vil Kina nu vende ryggen til det kredsløb, der forbinder det med USA, og åbne sluserne for den interne migration fra landområderne til de kystnære byer, mens landet vil forsøge at udvikle dets hjemmemarked langt ud over den eksisterende ramme. Ideen vil være at bringe Kinas produktive kapacitet i internt omløb i form af varer og tjenesteydelser, i stedet for at udbytte kinesisk arbejdskraft til produktionen af eksportvarer til vestlige forbrugere, der er forstoppe af kredit. Det kan blive et enormt vendepunkt der vil sætte tempoet for en reelt suveræn, asiatisk region i en periode, hvor Vesten blot kan komme med på anden klasse. I samme åndedrag aner man dog blot en ny, kæmpe udvidelse af pengeøkonomien, der er fyldt med de sædvanlige farer. Medmindre det kinesiske marked undergår dybe forandringer vil det opleve den samme slags destruktive långivning, real-time uro og usikker fremtid, som det vi lige har set igen og igen. De eksisterende børser er faldet med 50 % i år (og det skete før sidste uge). Selv den økonomiske historie er ikke ovre endnu!

Hvad betyder det, at investorer og erhvervsfolk høstede store summer ovenpå børsernes forlis i går (13. oktober, red.). Er det en sejr? Behøver vi virkelig en finanssektor, som bevæger sig med lysets hastighed, til at gøre kapitalen tilgængelig for produktive aktiviteter? Jeg læste et sted, at i de seneste år i USA modsvares hver enkelt dollar i realøkonomien af omkring fem matematiske

dollars, der bi-
der hinanden i halen

i finanssektoren. Det kredsløb har givet anledning til en elitekultur af pragt, men også af magt. En magt til at føre regeringerne væk fra deres oprindelige mandater, men også en magt til praktisk talt at kontrollere staterne, som man har set det i de seneste uger, hvor finansielle hensyn blot har overtaget regeringsmagten. Altid med kravet om at der skal ske noget nu, inden klokken ringer i den næste børsbygning. På denne måde er finansøkonomi blevet et spejl på krigens overskyggende logik, som er ethvert demokratis anden store fjende. Sådan ser virkeligheden ud: en enorm og magtfuld finanskultur, en transnational stat i sig selv, med sit eget sprog og noget i retning af en diplomatisk immunitet for sine repræsentanter. Tænk over ideen om finansielle forbrydelser. Hvis ikke, vil forbryderne hellere end gerne tænke tankerne for dig.

Brian Holmes er en kulturkritiker, aktivist og oversætter, der bor i Paris, interesseret primært i krydsene med kunstnerisk og politisk praksis. Besøg hans blog på brianholmes.wordpress.com

VERDENSHANDLEN I FORANDRING

I mange år har kritikerne af den økonomiske globalisering fremhævet ulemperne ved internationale organisationer, herunder Verdenshandelsorganisationen WTO. Men multilaterale aftaler har mange fordele i forhold til de bilaterale aftaler, som EU og USA i dag i stigende grad indgår med de såkaldte udviklingslande. Og synderen er ikke WTO alene, men vestlige landes forsøg på, både i og uden for WTO, at påtvinge andre lande deres politiske og økonomiske model.

Af Stefan de Vylder

Da WTO-forhandlinger gennem syv år brød sammen i den såkaldte Doha-runde i slutningen af juli i år, var kommentatorerne hurtige til at udpege de ansvarlige: USA, som

ikke gik med til at reducere deres landbrugsstøtte, og Indien og Kina som ikke accepterede i-landenes krav om drastiske toldnedsættelser på industrivarer. Selv EU var til besvær, hvilket ikke mindst skyldtes det nuværende formandsland Frankrig. Den største anstødssten var, som sædvanlig i WTO-sammenhæng, landbrug.

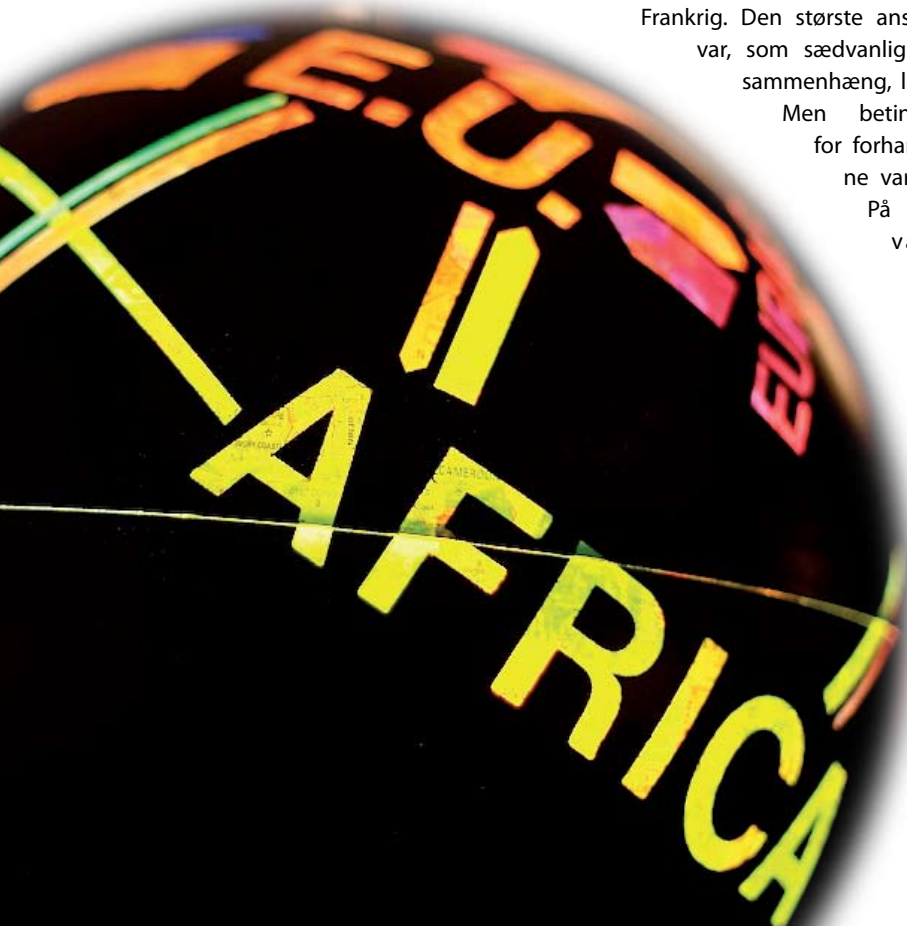
Men betingelserne for forhandlingerne var dårlige.

På det halvårerede WTO-møde i del- og

kun lidt over 30 af WTO's 153 medlemslande og mange af de spørgsmål, der var mest presserende for de fattigste lande, var ikke på dagsordenen. Desuden har den verdensøkonomiske situation skabt en handelspolitisk beslutningsangst i blandt andet USA og Frankrig. USA's økonomi er kørt i sæk, og det enorme underskud i USA's udenrigshandel baner vejen for protektionisme, især i lyset af præsidentvalget i år.

Vestens magt mindskes

I verdens fattigste lande er frustrationerne over i-landenes ageren i WTO steget hvert år. Førhen var handelspolitiske forhandlinger primært et anliggende for en håndfuld rige industrilande. Men i en årrække har vi set en større deltagelse fra syd, og en voksende selvsikkerhed. OECD-landene kan ikke længere regere som tidligere. Verdens økonomiske centrum er for alvor ved at flytte mod øst og syd, og både i verdensøkonomien og i WTO, er USA's og EU's magt mindsket. Af WTO's medlemsstater er det overvældende flertal i dag såkaldte udviklingslande (en betegnelse, som bliver mere og mere vildledende). At nå til enighed i denne kalejdoskopske forsamling er na-

”

Det mest problematiske med WTO er dog ikke de rent handelspolitiske spørgsmål, men derimod i-landenes forsatte, og desværre ofte succesfulde, bestræbelser på at udvide WTO's mandat til ikke kun at berøre handelsspørgsmål, men også udviklingspolitik i al almindelighed.

turligvis ikke let. Og skillelinjerne går ikke kun mellem "Nord" og "Syd". Det går ikke an at hævde, at fremgangsrige nye industrilande som Sydkorea og Kina altid har samme handelspolitiske interesser som Honduras eller Burkina Faso.

Desuden har WTO taget munden for fuld. Inden for rammerne af WTO har man siden 1995 forhandlet om en række spørgsmål, der går langt videre end ren handelspolitik. Det omfatter alt fra regler, der begrænser mulighederne for at stille krav til udenlandske investeringer, over fattige landes ret til billig AIDS-medicin, til spørgsmål om vores egen fremtidige sundhedspleje. Disse spørgsmål er, eller burde være, meget kontroversielle, selv i et land som Sverige. Kommer den nye aftale GATS (General Agreement on Trade in Services), om handel med tjenesteydelser, for eksempel til at tvinge os til at åbne en stor del af vores offentlige sektor op for international konkurrence og opkøb? Vil GATS tillade den internationale børnehavekoncern McBaby at overtage alle børnehaver i vores velbjegete villaområder? Kan GATS tvinge os til at acceptere, at søstersel-

skabet McOld byder på ældreomsorgen? Spøg til side: McBaby og McOld eksisterer ikke endnu. Og svenske selskaber er ikke bedre end udenlandske, blot fordi de er svenske. Men det nye regelsæt, som i dag vokser frem i 'handelspolitikens' navn, indskrænker dramatisk hvert lands ret til at formulere deres egen politik og begrænser dermed rum -

met for det politiske demokrati. Ved vi, og vores politikere, hvor vi bevæger os hen? Og er det klogt af fattige lande at afhænde sig muligheden for at vælge en udviklingsstrategi, som ikke er baseret på frihandel og neoliberal markedsfundamentalisme?

”

Al tale om frihandel og markedsøkonomi klinger hult, så længe i-landene fortsætter med at begrænse adgangen til markedet for de fattige landes landbrugsprodukter, og i strid med de antidumpningsklausuler, de selv udnytter, fortsætter med at dumpe deres overskud på verdensmarkederne.

EPA, økonomiske partnerskabsaftaler.

AVS-landene vil således være tvunget til at acceptere toldfrihed på så godt som alle importvarer fra EU. Inden for rammerne af EPA-forhandlingerne forsøger EU også at tvinge AVS-landene til at acceptere en række nye aftaler, som udviklingslandene kategorisk har nægtet at gå med på i WTO-sammenhæng. Multilaterale regelsæt, af den slags som WTO repræsenterer, er helt sikkert at foretrække frem for aftaler af EPA-typen. Men WTO er stadig kontroversielt. Problemet er først og fremmest i-landenes modvilje mod at leve op til WTO's bærende principper landbrugsområdet, som for mange udviklingslande er det vigtigste af alle. Al tale om frihandel og markedsøkonomi klinger hult, så længe i-landene fortsætter med at begrænse adgangen til markedet for de fattige landes landbrugsprodukter, og i strid med de antidumpningsklausuler, de selv udnytter, fortsætter med at dumpe deres overskud på verdensmarkederne. Det mest problematiske med WTO er dog ikke de rent handelspolitiske spørgsmål, men derimod i-landenes forsatte, og desværre ofte succesfulde, bestræbelser på at udvide WTO's mandat til ikke kun at berøre handelsspørgsmål, men også udviklingspolitik i al almindelighed. Flere af de aftaler, der allerede findes i WTO hører ikke hjemme i en handelspo-

litisk ramme. Det handler om TRIPS-aftalen, der regulerer immateriel ret og patentspørgsmål, herunder de kontroversielle lægemiddelsspørgsmål, og TRIMs, der regulerer behandling af udenlandske investeringer. Dele af aftalen om handel med tjenesteydelser GATS tilhører også den kategori af aftaler, der rækker langt udover rent handelsmæssige spørgsmål.

En fælles udviklingsstrategi

På ministermødet i Doha i 2001 fik i-landene sat igennem, at en række nye spørgsmål, såsom konkurrencelovgivning, investeringsaftaler, offentlige indkøb og miljø, skal optages på WTO's dagsorden i de kommende forhandlinger.

I forlængelse heraf kan vi se, hvordan de rige lande forsøger at forcere en udvikling, hvor WTO tvinger alle verdens lande til at følge en enkelt, fælles udviklingsstrategi, hvor alt fra biler og computere til sundhedspleje og uddannelse bliver sat i konkurrence på verdensmarkedet. Men én fælles strategi passer ikke alle. De hurtigt voksende lande i Østasien - lande, som Sydkorea, Vietnam, Singapore og naturligvis Kina - har ført en uortodoks udviklingspolitik, der har af-

veget fra både frihandelsdoktrinen og forskellige WTO-regler. Der er store forskelle mellem succeshistorierne, men de synes at have en ting til fælles: de har ikke kopieret

udenlandske opskrifter, men har fulgt deres egen model, forankret i landenes egne traditioner, kulturer og institutioner. Under hele Sveriges fremgangsrige udvikling fra et fattigt landbrugsland til et af verdens rigeste lande, formede vi selv politikken. Vi lånte fra andre, og udviklingen lignede i mange henseender udviklingen i hele vores del af verden, men vi byggede på lokale traditioner. Vi brød konstant med et utal af de regler, der nu risikerer at blive til global lovgivning under den markedsfundamentalisme, der breder sig under WTO's voksende paraply, med støtte fra vigtige internationale organisationer som IMF, Verdensbanken, OECD og EU. Men hvis vi er utilfredse, bør vi ikke i første omgang rette kritikken mod WTO. Det er vores landes regeringer, der forsøger at standardisere verden, og som i WTO søger et belejligt værktøj.

Stefan de Vylder er nationaløkonom og har skrevet bøgerne 'Utviklingens drivkræfter. Om fattigdom, rikedom och rättvisa i världen' (2007) og 'The least developed countries and world trade' (2007). Artiklen har tidligere været bragt i det svenske tidsskrift MANA og er ove-

LAV SELV GAIA

Så er det med at spidse blyanten, pudse kameralinsen og opdatere softwaren.

Gaia-redaktionen er nemlig på udkig efter aktivister, der kunne tænke sig at bidrage til bladet, uden at skulle bekymre sig om det kedelige redaktionsarbejde. Kan du skrive eller oversætte artikler, tage billeder eller lave grafisk design, så send os en mail på:

gaiaredaktionen@internationaltforum.dk

Internationalt Forum er en solidaritetsorganisation. Vi arbejder for en verden, hvor klodens ressourcer fordeles ligeligt, og hvor retten til selvbestemmelse og forskellighed står i centrum. Vi vil en verden uden imperialisme og krig, hvor det hverken er multinationale selskaber eller USA og EU som bestemmer på vegne af resten af verdens befolkning.

Den globale dagsorden sættes i dag på udemokratisk vis gennem internationale institutioner som G8, Verdensbanken og WTO. Deres politik koncentrerer rigdommene på færre og færre hænder mens milliarder af mennesker lever i fattigdom og elendighed.

International solidaritet mellem befolkninger er afgørende i kampen for en bedre verden. Internationalt Forum støtter folks ret til at slå for frihed og gøre oprør mod undertrykkelse. Det gælder f.eks. jordløse bønder i Brasilien, oprørere i Colombias bjerge, politiske aktivister i Palæstina, indianske kvinder i Chiapas, homoseksuelle i Iran og asylansøgere i Europa.

Aflever indmeldelsesblanketten i butikken eller sende den til:

Internationalt Forum
Griffenfeldtsgade 41
2200 København N
Tlf.: +45 35371889
www.internationaltforum.dk
if@internationaltforum.dk

BLIV MEDLEM

Som medlem af Internationalt Forum kan du efter egen interesse deltage aktivt i solidaritetsarbejdet. Alle medlemmer modtager desuden vores tidsskrift GAIA, vores interne nyhedsbrev og har adgang til at benytte vores bibliotek. Medlemskab koster 100 kroner årligt.

NAVN: _____

ADRESSE: _____

FØDSELSDATO: _____

TLF.: _____

E-MAIL: _____

UNDERSKRIFT: _____

Afsender:
Internationalt Forum
Griffenfeldsgade 41
2200 København N

”Meget hyppigt bruges billeder af Muren og checkpoints når man vil skildre livet i Palæstina. Men det er helt forfejet, fortalte mine venner mig, da både Muren og checkpoints er israelernes værk, og fortæller langt mere om israelerne end om palæstinenserne.” Det skriver Jakob Jakobsen i sin beretning fra Ramallah